

بیانیه انجمن روانپزشکی کودک و نوجوان ایران در مورد حوادث اخیر

متأسفانه در هفته‌های اخیر شاهد بروز حوادث دردناک و اعتراض‌هایی هستیم که بخش زیادی از افراد درگیر در آن را نوجوانان و جوانان تشکیل می‌دهند. از آنجایی که فضای فعلی حاکم بر جامعه می‌تواند اثرات منفی شدیدی بر سلامت روان کودکان، نوجوانان، جوانان و خانواده‌ها داشته باشد، انجمن روانپزشکی کودک و نوجوان ایران، با توجه به رسالتی که در ارتقای سلامت روان این گروه سنی و پیشگیری از آسیب‌های مربوطه دارد، ضمن ابراز همدردی با خانواده‌های عزیزان از دست رفته، نکاتی را به مسئولان و خانواده‌ها یادآوری می‌کند:

(۱) بر اساس پژوهش‌های علمی و اجتماعی، رشد و تکامل دوران کودکی و نوجوانی و سال‌های گذر از نوجوانی به بزرگسالی تحت تأثیر عوامل متعددی از جمله بحران‌ها و استرس‌های اجتماعی قرار می‌گیرد که می‌تواند به شکل‌گیری شخصیت و هویت این نسل آسیب بزند. به همین دلیل در کشورهای توسعه یافته تقریباً تمام نهادها و سازمان‌ها بر اساس برنامه‌های مشخصی موظفند که تا حد امکان شرایط را برای رشد و تکامل سالم کودکان و نوجوانان فراهم کنند، موضوعی که به نظر می‌رسد در کشور ما در دهه‌های گذشته تا اندازه زیادی مغفول مانده است. به‌علاوه، بحران‌های سیاسی، اجتماعی و اقتصادی متعدد، همه‌گیری کرونا و بحران اجتماعی اخیر، سال‌هاست که فضای پر استرسی را بر جامعه حاکم کرده است. این موارد در کنار ناکافی بودن برنامه‌های حمایتی، برخی تبعیض‌ها و کم‌توجهی به نیازهای این نسل ... از جمله عواملی هستند که نارضایتی این گروه سنی را افزایش می‌دهند.

(۲) گذار از وابستگی کودکی به استقلال بزرگسالی معمولاً با استقلال مادی و فکری، یافتن، تثبیت شغل و تشکیل خانواده مشخص می‌شود. طولانی شدن این دوره به دلیل نبود فرصت‌های شغلی مناسب یا بیکاری، نبود امکان ازدواج و تشکیل خانواده و ... به شدت استرس‌زا است. دسترسی گسترده نوجوانان به فناوری‌های ارتباطی و شبکه‌های اجتماعی به عنوان یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر زندگی، امکان مقایسه با نمونه‌های ایده‌آل یا ایده‌آل‌نما در سطح جهانی را برای آنان فراهم می‌کند و امید به آینده را کاهش می‌دهد که می‌تواند بر میزان نارضایتی و رفتارهای اعتراضی بیفزاید.

(۳) نیاز به استقلال، خودمختاری، دیده شدن و مشارکت در امور اجتماعی از نیازهای اساسی دوران نوجوانی است. اگر به این نیازها توجه نشود، امکان بروز احساس رها شدگی و بیگانگی افزایش می‌یابد، حس اینکه فرد بازیگر اصلی زندگی خودش نیست. مقاومت در برابر جوان‌گرایی و استفاده کمتر از ظرفیت، استعدادها و توانمندی‌های جوانان و نخبگان در بسیاری از مراکز و سازمان‌ها از دلایل بروز نارضایتی و سرخوردگی این نسل است.

(۴) دولت‌ها نیز مانند والدین باید تفاوت‌های بین نسلی را بپذیرند تا پیشرفت و پویایی جامعه ادامه داشته باشد. برقراری فضای گفتگو و تعامل برای درک این دیدگاه‌ها نیازمند شنیدن عقاید، اجازه نقد دادن و اجتناب از تحمیل عقاید است. اعتراض مسالمت‌آمیز نوجوانان و جوانان نشان‌دهنده حس مسئولیت‌پذیری و تمایل به مشارکت در مسائل اجتماعی است. از این فرصت می‌توان برای شنیدن نگرانی‌ها، درک عقاید، جلب مشارکت و برنامه‌ریزی برای بهبود شرایط استفاده کرد.

۵) رفتار و شخصیت افراد با الگوبرداری از افراد مهم زندگی ساخته می‌شود. امروزه بسیاری از نهادهای آموزشی و رسانه‌های رسمی اغلب بر نقش منفی فضای مجازی و هشدار در مورد الگوبرداری در این فضا تأکید دارند، در حالی که برای پیشگیری از این تأثیرات منفی مسئولان جامعه باید در عمل الگوهای مثبت و به روز از مصادیقی مانند: صداقت، شفقت، رعایت حق دیگران، عذرخواهی، مسئولیت پذیری و اجتناب از خشونت ... ارائه کنند و در عین حال بر روش‌های درست بهره‌گیری از امکانات ارتباطی و اجتماعی تأکید نمایند.

۶) وجود اعتماد در رابطه میان نوجوانان، جامعه احساس امنیت و رضایت ایجاد می‌کند. اطلاع رسانی درست و شفاف، مراقبت و حمایت، ایجاد فضای گفتگو و در مقابل اجتناب از برچسب‌زنی، فرافکنی و ... از جمله عواملی هستند که باعث شکل‌گیری اعتماد در روابط میان مردم و مسئولان می‌شود. مطالعات جهانی نشان می‌دهد که یکی از شاخص‌های مهم وجود رضایت و خشنودی در جامعه، اعتماد مردم به رفتار پلیس است. مجرم‌انگاری بخش زیادی از افراد جامعه و برخوردهای خشن از جمله عواملی هستند که میزان اعتماد به پلیس را کاهش می‌دهند.

۷) وجود فضای خشونت، به سلامت روان همه افراد جامعه آسیب می‌زند و اتخاذ راهبردهای رادیکال نظیر دوقطبی‌سازی جامعه بر سر موضوعات خاصی این وضعیت را تشدید می‌کند. انعطاف‌پذیری و در نظر گرفتن خواسته‌ها و نظرات طیف‌های مختلف فرهنگی و اجتماعی می‌تواند فضای تعامل را جایگزین تقابل کند.

۸) انجمن‌های علمی، نهادهایی هستند که می‌توانند ظرفیت علمی ارزشمندی را در اختیار سیاست‌گذاران و تصمیم‌گیران برای بهبود شرایط فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و رفاهی جامعه قرار دهند. بنظر می‌رسد این ظرفیت از نظر مسئولان مغفول مانده است و در تدوین قوانین و تصمیم‌ها کمتر به نظر آنها توجه می‌شود.

در پایان مجدداً یادآور می‌شویم که تبعات سنگین این وقایع دامن همه افراد جامعه را می‌گیرد و آسیب‌های جبران‌ناپذیری به فرزندان این سرزمین وارد می‌کند. رسالت اصلی دولت، نهادهای حکومتی و سایر سازمان‌ها پیشگیری از تشدید و تداوم این شرایط و پیامدهای اسف بار آن است. به این منظور کاربرد راهکارهایی جهت کاهش سطح تنش و رفع خشونت در جامعه، تقویت فضای گفتگو و تحمل عقاید مختلف، نگاه به مسائل و موضوعات از دید نسل جوان، توجه بیشتر به مشارکت جوانان به خصوص نخبگان جوان، ایجاد فرصت‌های تحصیلی و شغلی عادلانه‌تر، توجه به نیازهای اقتصادی و اجتماعی خانواده‌ها و حمایت بیشتر از اقشار آسیب‌پذیر، ایجاد فضای نشاط و امید و ... جهت افزایش سطح رضایت در جامعه ضرورت دارد. در این راستا، درخواستمان از مسئولان محترم این است که با کاربرد روش‌های مسالمت‌آمیز در برخورد با معترضان، آزادسازی نوجوانان و جوانان دستگیر شده در اعتراض‌ها، اطلاع‌رسانی شفاف و ... به کاهش آسیب‌ها کمک کنند.

هیأت مدیره انجمن روانپزشکی کودک و نوجوان ایران

۱۹ مهر ۱۴۰۱